

Medlemsinformation 2 - april 1995

Kallelse till Arsmöte

tisd. 18 april kl 19.00 i Dagcentralen i Bro

1. Årsmötesförhandlingar enligt stadgarna
2. Sammanfattning av arbetet under året

Klockan 19.30 - offentligt föredrag

3. Börje Sandén visar och kommenterar ett urval av äldre lantmäterikartor och gamla översiktskartor

Vårens studiebesök - exkursioner

Onsd. 5 april, kl 18.00. Nordiska museets arkiv och folkminnessamling. Linnégatan 89, "Garnisonen", Stockholm. Kostnad 30:- insätts på pg 27 58 94 - 4. Anmälan till Bengt Borkeby 583 540 06 (telefonsvarare)

Studiebesök på Nordiska museets Folkminnesarkiv - Fotosamling - Topografiska arkiv.

För första gången har Nordiska museets olika arkiv samlats på samma ställe i moderna och ändamålsenliga lokaler. Arkivchefen Karin Tisell vägleder oss genom samlingarna.

Båtfärden till Birka - 7 maj

- fulltecknad

Sönd 21 maj kl 10-15. Rundtur i kommunen. Påstigning vid Kungsängens station kl 10 och vid Konsumbutiken i Bro kl 10.10. Anmälan senast 10 maj till Börje Sandén 582 40 515 el. 582 413 55. Kostnaden 90:- insätts på pg 27 58 94 - 4.

Bussrundtur till Rösaring - Fornsigstuna - Almarestäket

Se närmare beskrivning i medlemsinformation 95:1.

Lörd 3 juni. Pingstafton. Busstur 9.45 - ca 16. Pris 120:-, barn och ungdomar i familjen halvpriset. Påstigning vid Kungsängens station kl 9.45 och Bro Centrum 9.55. Anmälan senast 22 maj till Börje Sandén, 582 40 515 el. 582 413 55 och insättning av 120:- (60:-) på pg 27 58 94 - 4. Tag med egen färdkost.

Exkursion med buss till hålvägar i Uppland och fornborgen vid Kalmarsand-Draget

Se närmare beskrivning i medlemsinformation 95:1.

Grävläger för Nordens amatörarkeologer

NAU:s ordinarie grävläger 1995 blir tyvärr inte vid Rösaring som man hade önskat. Svårigheter har uppstått när det gäller att få antikvariska myndigheter att ställa upp med ledare. Intresset för fortsatta undersökningar vid Rösaring är mycket stort och nytt försök kommer att göras.

Amatörarkeologerna flyttar i år från Adelsö till Julita, där man kommer att undersöka det som förmodas vara en vikingatida stormansgård. Provundersökning förra året tycks visa på en husgrund i "krönläge" av samma slag som vid Granby i Vallentuna och i Fornsigstuna. Ansvarig är Anders Hedman, som vi känner från Fornsigstunagrävningen. Han är nu länsantikvarie i Södermanland. Närmare upplysningar lämnas av Karl-Erik Mörk, Vallentuna. tel 511 745 58.

Birka - Björkö

I år avslutas Birkagrävningen i Riksantikvarieämbetets regi med en sjätte grävsäsong. Extra sponsoranslag har erhållits för detta år. Samtidigt återupptar Stockholms universitet de undersökningar som gjordes under åren 1976 - 1989 utanför den nu aktuella "den svarta jorden". Undersökningarna kompletterar varandra på ett intressant sätt. De nya undersökningarna är avsedda att pågå i tre år. Det är framförallt dessa universitetets undersökningar vi får ta del av vid vår exkursion till Birka den 7 maj, som leds av Lena Holmquist Olausson vid Arkeologiska forskningslaboratoriet.

För oss Upplands-Bro-bor är detta år ett riktigt Birka-år. Det började med att Stockholms-Näs hembygdsföreningen lyckades få ut Björn Ambrosiani att berätta om såväl själva undersökningarna som stadssamhället Birka i sitt större sammanhang. Därefter kom Ulf Kjellén till Bro hembygdsförening där han redogjorde för den nya grävningstrategi som man tillämpar i Birka. Vid en vetenskaplig undersökning som denna - man har mer tid till förfogande! - gräver man inte bara rakt ner och registrerar allt man hittar. Man följer varje kulturlager även när dessa inte ligger vågrätt. Datoranvändningen spelar också en mycket stor roll såväl vid undersökning som vid utvärderingen av resultaten. Ulf Kjellén återkommer i höst med en redogörelse för vad en viss sorts pärlor kan berätta om Birkas förbindelser med omvärlden.

Håtuna kyrka ur ett konst- och kulturhistoriskt perspektiv

Hembygdsföreningen i Håtuna Håbo-Tibble inbjuder till samkväm i Håtunagården lörd 8 april kl 16-18. Därefter samling i Håtuna kyrka där Gunilla Leijonhielm, Livrustkammaren, berättar om Håtuna kyrkas konst och kulturhistoria.

Guldet från Troja

Den nya regimen i Ryssland har inte bara öppnat möjligheterna för vetenskapligt utbyte med väst när det gäller vikingatiden, vilket ju är mycket intressant med tanke på Fornsigstunas roll i sammanhanget. Vi får nu också veta vad som hände med "Priamos skatt" som Schliemann tog hem till Berlin från Troja, och som försvann vid Röda arméns intåg. Den har hela tiden befunnit sig i tryggt förvar i Pusjkinmuseet i Moskva.

Som bekant - från våra föreläsningar - figurerar Troja även i vår lokalhistoria. Labyrinten vid Rösaring kallas på 1600-talet för Trojeborg. Den isländska sagolitteraturen menar att Oden på sin tid utvandrade från Troja i 20:e generationen efter kung Priamos. Slutligt bosatte sig Oden i Fornsigstuna, "där han byggde sig en borgstad" och "stiftade lagar som förut gällt hos asarna".

Din **medlemsavgift** är en betydelsefull inkomst för föreningen. 75:- på pg 27 58 94 - 4. Du köper väl **Kultur & Historia**, vårt specialnummer om Upplands-Bro. Samtidigt som du stödjer föreningen får du något som är unikt för en ideellt arbetande förening.

Förvaltningsberättelse 1994

Styrelsen för FÖRENINGEN FÖR
UPPLANDS-BRO KULTURHISTORISKA FORSKNINGSSINSTITUT
får härmed avlämna 1994 års förvaltningsberättelse.

1. Styrelseledamöter

Styrelsen har under verksamhetsåret haft följande sammansättning:

Ordförande:	Curt H Dahlgren	resterande	mandattid 1 år
Kassör/sekr	Börje Sandén	resterande	mandattid 1 år
Övriga ledamöter	Jan-Christer Strahlert	resterande	mandattid 0 år
	Håkan Norelius	resterande	mandattid 0 år
	Kaj Janzon	resterande	mandattid 0 år
	Karl-Erik Mörk	resterande	mandattid 3 år
	Bengt Borkeby	resterande	mandattid 3 år
Suppleanter	Inger Norelius		mandattid 0 år
	Anders Walldén		mandattid 0 år
Revisorer	Stig Sundblad		mandattid 0 år
	Lennart Danielsson		mandattid 0 år
Revisorsuppleanter	Iréne Seth		mandattid 0 år
	Axel Karlsson		mandattid 0 år

Styrelsen har haft 8 protokollförda sammanträden.

2. Medlemmar

Föreningen har haft 181 medlemmar. Medlemsavgift 75:-.

3. Föreningsverksamhet

Årsmöte hölls 94-04-12 i Dagcentralen i Bro. Efter årsmötet höll Karl-Erik Perhans föredrag med bildvisning om geologien i Södra Uppland. Fem nummer av Medlemsinformation med totalt 24 A4-sidor har distribuerats till medlemmar och andra med i genomsnitt 300 ex var gång. Föredrag, studiebesök och exkursioner har genomförts enligt nedanstående. Samarbetet med Kultur 1743 beträffande projektet "Stäksön - en resa i historien" har under året fördjupats,

4. Ekonomi

Institutets verksamhet finansieras till viss del av sponsormedel. Under 1994 har UKF erhållit kommunalt anslag på 10000:-, Viss dupliceringshjälp bidrager kulturförvaltningen med. Vuxenskolan 7000:-, Stiftelsen Upplands-Bro Fornforskning har bekostat de marinarkeologiska undersökningarna vid Almarestäket med 10000:-. Övriga inkomster härrör från försäljning av trycksaker, föredrag och guidningar. Verksamheten hålls igång med en stor portion ideellt arbete.

5. Projekt

Arkivstudierna med registrering i databaserna fortsätter: Ådö-, Almaresäket- och Brogårdsarkivet, Svenngårdska samlingen, Provnisialläkarstationen i Väst-Tibble.

Ortnamnsdatabasen har 2078 ortsnamn registrerade för Upplands-Bro, varav åtskilliga är "historiska"; till basen är anslutna jordeboksregister för åren 1535 - 1875, den kompletta jordeboken för 1720, register över samtliga lantmäterikartor i Gävle, av vilka de flesta finns i färgdia. Fornminnesregistret kompletteras successivt genom Länsmuseumbyråns försorg. UKF:s hembygdsregister innehåller faktaupplysningar om kommunen ur böcker, kapitel ur böcker, artiklar ur tidskrifter, uppsatser, tidningsurklipp, intervjuade personer, rapporter, småskrifter o.

dyl. Registret omfattar för närvarande 2300 poster. Journal för hushållningen 1776-1813 innefattar 928 artiklar.

Under året återupptogs de marinarkeologiska undersökningarna vid Stäket. Botten runt Stäketholmen kartlades med sidseende ekolod. Stockar hämtades upp. Dendrokronologisk datering visade på 1360-tal och 1450-tal. Kostnaderna 10 000:- obesörjdes av Stiftelsen Upplands-Bro Fornforskning.

6. Bok- och tidningsutgivningen

Under året har vi sålt 446 böcker och 416 Kultur & Historia. Denna försäljningen är vår största och viktigaste inkomstkälla. Arbetet pågår med del 4 av Vad hände egentligen? som beräknas vara färdig under 1995.

Vår bok om Dalupproret 1743 uppmärksammades mycket positivt av prof. Alf Åberg i en s.k. understreckare i SvD under rubriken "Nytt ljus över daldansens blodbad". Boken utgavs under året som talbok, inläst av huvudförfattaren Börje Sandén.

Tack vare generös sponsorhjälp genom organisationen Kultur 1743 och stort ideellt arbete kunde UKF stå som utgivare av en specialtidning kring Upplands-Bro. Stort format och fyr-färg på fint papper; en unik utgivning för en icke kommersiellt arbetande förening.

7. UKF:s publika aktiviteter 1994

1994 inleddes med att fyra doktorander redogjorde för sin pågående forskning: Sigurd Rahmquist, Bro härad under medeltiden, Björn Furuhagen, Prästen, sockenstämman och tinget - brott och straff i svenskt lokalsamhälle under 1700-talet, Christer Ericsson, I huve't på en patriark - Bruks- och herrgårdsmiljöerna. Anders Claréus, Häradsbesvären under Frihetstiden och Gustavianska tiden, Exemplet Bro.

Karl-Erik Perhans, Stockholms universitet, höll en föreläsning och en exkursion över ämnet Berg och jord i Södra Uppland. Föredrag över ämnena Forntida färder - vikingafärder, Börje Sandén, Rune Edström, Städer och urbanisering kring Mälaren, prof. Lars Nilsson, Erikskatan, museiintendent Lars G. Holmblad, Kungsgård och världsarv på Adelsö, Solveig Brunstedt, Riksaantikvarieämbetet.

Herrgårdskonserten på Almare-Stäket med musikhistoria kring hammarflygeln rönt så stort intresse att den måste ges tre gånger.

UKF tog initiativ till en manifestation vid Stäket när vikingabåten Aifur gjorde sin färd till Novgorod från Sigtuna. Besättningen bjöds på rysk soppa och bröd, Kultur 1743, som arbetar med projektet Stäksön - en resa i tiden, visade sin planering för en vikingaby på norra Stäksön. Ca 300 personer kom för att se vikingabåten och höra en expeditionsledare berätta om färden.

UKF arrangerade den s.k. Arkeologidagen (temat Forntida färder) med guidade visningar vid Ryssgraven-Dalkarlsbacken och hålvägarna jämte fornborgen vid Draget-Lillsjön. Nästan 200 personer deltog vid fyra tillfällen under dagen.

En studiecirkel kring våra medeltida orter var öppen för allmänheten.

UKF visade sin verksamhet vid Gällöfstadagen, vid Vattenfestivalen och vid "Världens längsta bokbord" och vid invigningen av Bro nya Centrum. UKF deltog också vid julmarknad vid Bro Centrum och Stora Ekeby, då böcker och tidningen Kultur & Historia såldes.

8. Övrigt

UKF hjälpte till vid Herman Linqvists TV-film om Håtunaleken.

Tomas Pydzik, illustratör i våra böcker, tilldelades årets kommunala kulturpris.

Curt H Dahlgren,
ordf.

Börje Sandén
sekreterare

Vänliga hälsningar

Börje Sandén